

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Vedle objektů z mladší doby bronzové byl datovaný také objekt (k. 508) s profilem ve tvaru širokého V, ležící rovnoběžně s ulicí. Jeho výplň pocházela ze 14. století (k. 117), spodní část (k. 119) z 1. poloviny. Podařilo se prozkoumat pouze krátký úsek objektu, takže jeho funkce nelze přesně určit. Podle tvaru profilu se mohlo jednat o odvodňovací strouhu nebo, a to je pravděpodobnější, o relikv ohrazení. Objekt se totiž nacházel na místě, kde lze předpokládat rozhraní parcely a komunikace.

Barbara Marethová

Resumé

Opava (Kataster Opava – Stadt, Bez. Opava). Krnovská, Lepařova, Provaznická Straže. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKR. OPAVA)

Hradecká ulice, p. č. 3024/1, 3024/2. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

V souvislosti s obnovou vodovodního řádu podél Z okraje Hradecké ulice se naskytla možnost sledovat V stěnu původního výkopu, tedy tu, která zabíhá pod vozovku. Vedle několika drobnějších objektů byly zachyceny i dva rozměrnější; jáma kruhového nebo oválného půdorysu (k. 504) s nálezy z 15. století a objekt s kolmými stěnami (k. 505) řazený do 13.–14. století. Ten podle vrstvy uhlíků a mazanice (k. 135) na dně pravděpodobně zanikl požárem. Zdá se, že ve sledovaném prostoru muselo také docházet k větším přesunům zeminy, na některých místech nasedaly na geologické podloží až vrstvy z 15.–16. století.

Hradecká ulice probíhá S–J směrem skrz původní středověké Hradecké předměstí. Podle posledních poznatků ústila ulice svým S koncem do Hradecké, později Zavřené brány, na kterou ve městě navazoval Dobyččí trh, dnes Masarykova ulice (Kolář, Kaniová, Rosová, Zezula 2008, 210–213). Ovšem pokud do ní ze Z strany zasahovaly objekty zjištěné našim výzkumem a na V byly pod dnešním chodníkem již dříve zachyceny objekty z 15. století (Zezula 2005), nezdá se, že by se původní Hradecká ulice nacházela v místě dnešní. Ostatně ve zkoumaných profilech nebyly s výjimkou valounové dlažby (k. 106) v křižovatce Hradecká – Rooseveltova zjištěny žádné vrstvy související s úpravami důležité středověké komunikace.

Barbara Marethová

Literatura

Kolář, F., Kaniová, P., Rosová, R., Zezula, M.

2008: Opevnění města Opavy (současný stav výzkumu). In: *Forum urbes medii aevi V*, Opava, 174–255.

Zezula, M. 2005: *Opava, Hradecká ulice. Rkp. nálezové zprávy 57/04*. Uloženo: Archiv NPÚ – ú. o. p. Ostrava, archeologické odd. v Opavě.

Resumé

Opava (Kataster Opava-Vorstadt, Bez. Opava). Hradecká Straže. Mittelalter, Neuzeit. Vorstadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. KATEŘINKY U OPAVY, OKR. OPAVA)

Ratibořská ulice. Středověk, novověk. Vesnice. Záchranný výzkum.

V měsících červenci až říjnu 2009 byly v okolí Ratibořské ulice v Kateřinkách u Opavy prováděny výkopové práce související s výstavbou horkovodu. Katastr předměstské vsi Kateřinky navazuje na levobřežní část Ratibořského předměstí města Opavy. Zdejší osídlení, soustředěné ve středověku a později kolem několika dvorů obklopených zahradami, nebylo pevně organizováno, přičemž se nacházelo v rukou řady vlastníků. Převážná část zástavby byla situována podél hlavních komunikací (Prix 1992, 108, 116; Kuča 2000, 718). Největší význam z nich měla Ratibořská ulice, kterou procházela důležitá cesta z Opavy směrem na Ratiboř a Ostravu. Někteří badatelé lokalizují na území Kateřinek osadu, předcházející lokaci

Obr. 100. Opava, Ratibořská ulice. Dokumentace profilu ve výkopu pro horkovod.

Abb. 100. Opava, Ratibořská Straže. Dokumentierter Schnitt im Graben der Warmwasserleitung.

města Opavy. Tento předpoklad se ale na základě moderní kritiky historických pramenů jeví jako neodůvodněný (Bakala 1974).

Liniový výkop pro horkovod byl realizován v J části intravilánu Kateřinek, která se nachází v inundaci řeky Opavy. Velká část zdejší historické zástavby zanikla v 70.–80. letech 20. století v souvislosti s výstavbou panelového sídliště, v té době byla také rozšířena a částečně napřímena Ratibořská ulice. Tomu odpovídala i situace registrovaná na stěnách výkopů, kde se většinou vyskytovaly planýrky soudobého stavebního odpadu, v jejich podloží pak byly evidovány horizonty jílovitých fluvialních sedimentů, značně narušené při výstavbě sídliště.

Výjimku představoval úsek horkovodu v místě odbočky ze staré trasy Ratibořské ulice směrem k ulici Hálkově (JV část parcely 2996), ve které se dochovalo archeologické souvrství jen málo narušené recentními zásahy. Ve spodní části profilu se v úrovni přibližně 2,0 m pod současnou terénní úrovní vyskytovaly tmavě šedé ulehle písčitojílovité fluvialní sedimenty, z nichž se podařilo získat dva středověké keramické zlomky. Jejich povrch byl zpevněn posypem o mocnosti 0,2 m sestávajícím z oblázků a valounů střední velikosti, jehož rozsah přesně korespondoval s šířkou původní trasy Ratibořské ulice. Tuto nejstarší komunikační úpravu lze na základě nálezů z navazujících vrstev sedimentů kontaminovaných sídlištním odpadem rámcově datovat do raného novověku (16. stol.). Valounový posyp byl překryt vrstvou sedimentovaného písku s povrchem zpevněným proutím a větviemi. Následovala další sedimentovaná vrstva, v jejímž nadloží se nacházela mohutná štěrkopísková terénní dorovnávká, která sloužila jako drenážní podklad pod kamennou dlažbou. Ta byla zřejmě v provozu až do 20. stol., přímo na ní se nacházely konstrukční vrstvy současné asfaltové vozovky. Mimo trasu komunikace pak byly v úrovni mladší části komunikačního souvrství dokumentovány redeponované fluvialní sedimenty a spráše s nálezy 17.–19. stol., mezi kterými se poměrně častěji vyskytovaly zvířecí kosti se stopami řeznické činnosti. Nejmladší komponentu pak představoval suterén asanovaného domu z přelomu 19. a 20. stol. na stavební p. č. 135/3.

Tereza Krasnokutská, Michal Zezula

Literatura

- Bakala, J. 1974:** Počátky města Opavy, *Časopis Slezského muzea*, řada B, 23 (Zvláštní číslo k 750. výročí města Opavy), 3–24.
- Kuča, K. 2000:** *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. Ml-Pan.* Praha.
- Prix, D. 1992:** Středověký kostel sv. Kateřiny v Opavě Kateřinkách, *Časopis Slezského muzea*, řada B, 41, 108–118.

Resumé

Opava (Kataster Kateřinky u Opavy, Bez. Opava), Ratibořská Str. Mittelalter, Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (K. Ú. MORAVSKÁ OSTRAVA, OKR. OSTRAVA)

Pivovarská ulice, p. č. 86/1. Středověk. Město. Záchranný výzkum.

V letních měsících roku 2010 byly prováděny stavební práce na Černé louce s názvem „Přístavba Divadla louček“. Zkoumaná plocha byla strojně snižována od povrchových recentních vrstev až do říčních štěrkových te-ras. V jílovito-písčitých říčních sedimentech ležících na těchto terasách, se podařilo zachytit archeologickou situ-aci, která byla zdokumentována.

Při prvotním postupném strojním snižování jílovitých sedimentů v ploše stavební jámy nebylo patrné žádných pozůstatků antropogenních aktivit. V jisté úrovni šedé jílovité naplaveniny se začala ukazovat linie řídkce roztroušených drobných kousků mazanice a po dalším snížení se tento pás postupně rozšířil. Počaly se také objevovat první keramické fragmenty nádob a občasné i pískovcové kameny. Byla zde zjištěna J hrana výkopu o celkové délce 8,5 m. S největší pravděpodobností se jedná o hradební příkop, který se nacházel před hradbou města. Celkový průřez hradebního příkopu nebyl zjištěn.

Jeho zjištěná hloubka na profilu činila 1 m a v jeho výplni bylo rozlišeno šest typů uloženin. Na jeho dně spočívala šedá jílovitá naplavenina s velkým obsahem drobných kousků mazanice, která se táhla po J okraji příkopu a klesala až na jeho dno. V profilech je při své svrchní úrovni promíchána se žlutým jílem a lokálními vrstvami uhlíků. Více při dně na ní spočívaly částečně opracované pískovcové kameny deponované ve vrstvách jílu, které na-plaveninu překrývaly.

Spodní část výplně obsahovala větší množství keramických fragmentů nádob. Nacházely se v ní zlomky okrajů, výdutí a den oxidačně i redukčně vypálených hrnců. Dna těchto nádob byla podsypána. Tento poměrně homogenní materiál můžeme rámcově datovat od počátku 14. stol. do počátku 15. stol. Výjimkou je jeden menší keramický fragment výdutě nádoby pocházející z doby hradištní a jeden pravěký keramický fragment s absencí ostřiva, který je svou keramickou hmotou podobný keramice vyráběné v neolitu. Ovšem tuto dataci do neolitu a pravěku vůbec musíme brát s velkou obezřetností, jelikož se jedná o značně drobný nález.

Závěrem lze říci, že výzkum zde prokázal antropogenní aktivity v období vrcholného středověku. Na samotné ploše stavby byl z části prozkoumán vodní příkop, fortifikační prvek, který v těchto místech obcházela hradební pás města. Jeho svrchní výplně souvisí pravděpodobně s jeho zánikem roku 1899. Taktéž volně pohozené pískovcové kameny v něm pocházejí z období zániku hradeb. Co se týče spodních a okrajových částí výplně příkopu obsahujících vrcholně středověkou keramiku, můžeme je interpretovat jako městský odpad po některém z požárů města, nebo lokálních požárů městských stavení. V klidnějších dobách byl hradební příkop pravděpodobně využíván měšťany jako skládka odpadu. Dva keramické fragmenty z pravěku a doby hradištní ve výplni vrcholně středověkého objektu imterpretovaného jako hradební příkop můžeme je považovat za intruzi, která se do objektu dostala v rámci říční naplaveniny, v níž se příkop nachá-